

молодежью; рассматривает и предоставления социальных услуг в Украине, актуализирует вопрос социального заказа.

Ключевые слова: социальный работник, социальная работа, специалист по социальной работе, социальные услуги, социальный заказ.

Lyakh T. L. Reforms of Social Services in Ukraine

In 2012 Ukraine introduced a series of changes into social legislation with aim to harmonize and unify legislation acts, consistent terminology differences and identify common principles of provision of social services. Amendments to several Laws of Ukraine created a basis for improving the efficiency of social services by providing an opportunities to the following:

- to wider understanding of social services from activities of social service institutions (primarily residential) to social work as a wider package of measures to assist specific social group which are in crisis situation and are not able to overcome them;
- to expand the definition of difficult life circumstances, and therefore the list of groups eligible to receive social services;
- introduce standardization of social services, and to legislate the concept of quality indicators as the basis for standardization of social services;
- to determine community needs for social services, their types and volumes, and provide needs-based social services.

In the proposed article the author examines the current trends in the management of social work with families, children and youth in the system of social services in Ukraine, the essence of social order.

Key words: social worker, social work, specialist in social work, social services, social order.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2014 р.

Прийнято до друку 28.02.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 37.013.42:303.1:347.63-058.855

Л. Б. Махоткіна

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА В УКРАЇНІ

Народження та виховання дітей, батьківство є чи не найголовнішою життєвою місією, соціальною функцією кожної дорослої людини. Особливості батьківства впливають на якість наступних поколінь, сприяють особистому щастю кожної людини. В умовах трансформації усіх сфер суспільного життя одночасно відбуваються зміни і в функціонуванні сім'ї як важливого соціального інституту, де

перш за все реалізується батьківство. У сучасному суспільстві батьківство та дитячо-батьківські стосунки набувають нового сенсу. Традиційне батьківство біологічно обумовлене, пов'язане з ідеєю обов'язку, гендерною поляризацією батьківських ролей. Сучасне батьківство має вибудовуватися довкола якості дитячо-батьківських стосунків і бути пов'язаним з рефлексією, емоційним фоном та особливою увагою до батьківських ролей та ідентичностей.

Батьківство як явище розглядав на межі демографії та соціології А. Антонов, який ввів поняття „потреба в дітях”. Власне термін „батьківство” було введено А. Антоновим у 90-х роках ХХ ст., проте у соціології це поняття не вживалося нечасто. Останнім часом чітко простежується науковий інтерес дослідників до явища батьківства, що відображує якість дитячо-батьківських стосунків і ставлення батьків до виховної функції і відповідно спонукає до наукових пошуків у царині „відповідального”, „усвідомленого батьківства”.

Проблемі формування педагогічної культури батьків присвятили свої дослідження Т. Алексєєнко, І. Гребеннікова, Т. Кравченко, С. Толстоухова та ін. Сутність та особливості готовності до батьківства розглядали О. Безпалько, Л. Буніна, І. Зверєва, Ю. Євсєєнкова, Г. Лактіонова, О. Песоцька, І. Трубавіна та ін. Ґрунтовні дослідницькі пошуки у напрямі формування усвідомленого батьківства зроблено В. Брутман, Т. Веретенко, О. Лещенко, Р. Овчаровою, Г. Філіповою, Н. Шевченко та ін.

Зазначимо, що окреслені пошуки викликані загрозливою тенденцією втрати зв'язку батьків зі своїми дітьми, що виявляється, перш за все, у відсутності їхнього авторитету та неможливості виступати прикладом для наслідування. Окрім того, негативні зміни відбулися у сфері інституцій освіти та виховання. Як зазначає Т. Гурко [1, с. 11], ще у 80-х роках ХХ ст. у феміністичній літературі було окреслено, що відбувається плутанина між прагненням обох статей до рівноправ'я та автономії, чим повною мірою скористалися чоловіки, звільнивши себе від традиційних чоловічих обов'язків – економічної підтримки сім'ї, сексуальної вірності та емоційної відданості. Відповідно цінності індивідуалізму, гедонізму, споживацтва витіснили провідні до цього сімейні цінності – діти, шлюб, вірність.

Безперечно, діти повинні виховуватися у сім'ї, при цьому пріоритетом є рідна, біологічна родина. У випадку, коли це неможливо, знедолених дітей влаштовують під опіку у сім'ї їхніх родичів, а коли у зв'язку з певними обставинами цього зробити неможна – до прийомних сімей чи дитячих будинків сімейного типу. Окреслене актуалізує вивчення проблем і виявлення перспективних шляхів розвитку альтернативного батьківства, що і поставлено за *мету* даної статті.

Як стверджує Н. Крамчанинова [5], турбота про потомство – одна із біологічно укорінених мотивацій індивіда, втрата якої тією чи іншою мірою демотивує будь-яку іншу конструктивну діяльність, веде до

наростання особистої та соціальної безвідповідальності, втрати почуття історичної та культурної наступності.

Науковцями доведено, що батьківство – це соціально-психологічний феномен, що є сукупністю знань, уявлень і переконань стосовно себе у батьківській ролі, які реалізуються у всіх проявах поведінкової складової батьківства, і як надіндивідуальне ціле включає батьків та дитину [6, с.10]; процес забезпечення батьками (рідними чи прийомними) необхідних умов для повноцінного розвитку та навчання дітей. Феномен батьківства представлений такими компонентами: ціннісні орієнтації подружньої пари (сімейні цінності), батьківські установки та сподівання; батьківські почуття; батьківська позиція; батьківська відповідальність; стиль сімейного виховання. Кожен компонент батьківства включає в себе три складові – когнітивну, поведінкову та емоційну [3, с. 121]. Звернемо увагу, що дане поняття рівнозначно трактується як у випадку біологічного, так і прийомного батьківства і передбачає якісне особистісне новоутворення (якісна складова) та створення необхідних умов для соціалізації дітей (процесуальна складова).

У контексті нашого дослідження важливими є теоретико-методологічні розвідки Н.Панкратової [7], яка здійснила комплексний аналіз явища батьківства і запропонувала його диференціацію, виходячи з біологічних та юридичних зв'язків дітей з батьками (рис.1).

Вважаємо, що якісна та процесуальна складова батьківства обумовлені певними факторами і мають свою специфіку у кожному з представлених типів. Окрім того, слід погодитися з Н. Соколюк [9], що батьківство виступає як соціальний конструкт, що залежить від соціально-економічних та політичних умов, у яких воно здійснюється, тобто на формування батьківства впливають різні соціальні інститути, культурні традиції виховання дітей, модель соціальної політики.

На особливу увагу заслуговує введення Н. Панкратовою у науковий обіг поняття „соціальне батьківство”. Згідно з її міркуваннями, соціальне батьківство становить сукупність інституційних параметрів (специфічних соціальних ролей, нормативних приписів культури і т.д.) і повсякденних практик, що реалізуються у сім'ях, де один або обидва батьки не пов'язані з дитиною/дітьми біологічною спорідненістю [8]. Соціальне батьківство в Україні реалізується щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, при усиновленні, у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, опіці/піклуванні та у системі закладів державної опіки. При цьому відносно новими і досить результативними зарекомендували себе прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу (ДБСТ), що переконливо доводять наукові розвідки Г. Бевз, Л. Волинець, І. Звереві, А. Капської, Н. Комарової, І. Пеши, Ж. Петровича та ін.

Численні науково-практичні дослідження засвідчили, що на відміну від державних закладів опіки, сімейні форми влаштування дітей-

сиріт можуть більш ефективно формувати необхідні уміння та навички: комунікативні (налагоджувати контакти, товаришувати, досягати поставлених цілей, не ображаючи оточуючих, бути вдячними, цінувати допомогу та ін.), елементарного культурного рівня (слідкувати за зовнішнім виглядом, одягатися відповідно до сезону, зі смаком, поводитися у громадських місцях, у місцях відпочинку, вдома, у сім'ї та ін.); психологічні (стримувати емоції, аналізувати почуття, вирішувати конфлікти, співчувати та ін.); побутового орієнтування (відправка посилок, листів, оплата ком послуг, розрахунок власного бюджету та ін.), елементарного медичного рівня (наявність домашньої аптечки, запис на прийом до лікаря, надання першої допомоги при травмах, застудах та ін.); сексуальної культури (дотримання особистої гігієни, використання косметики, засобів контрацепції та ін.); спільного проживання у сім'ї (взаємини між членами сім'ї, розуміння родоводу, вирішення внутрішньосімейних проблем, догляд, турбота про молодших та літніх членів сім'ї та ін.).

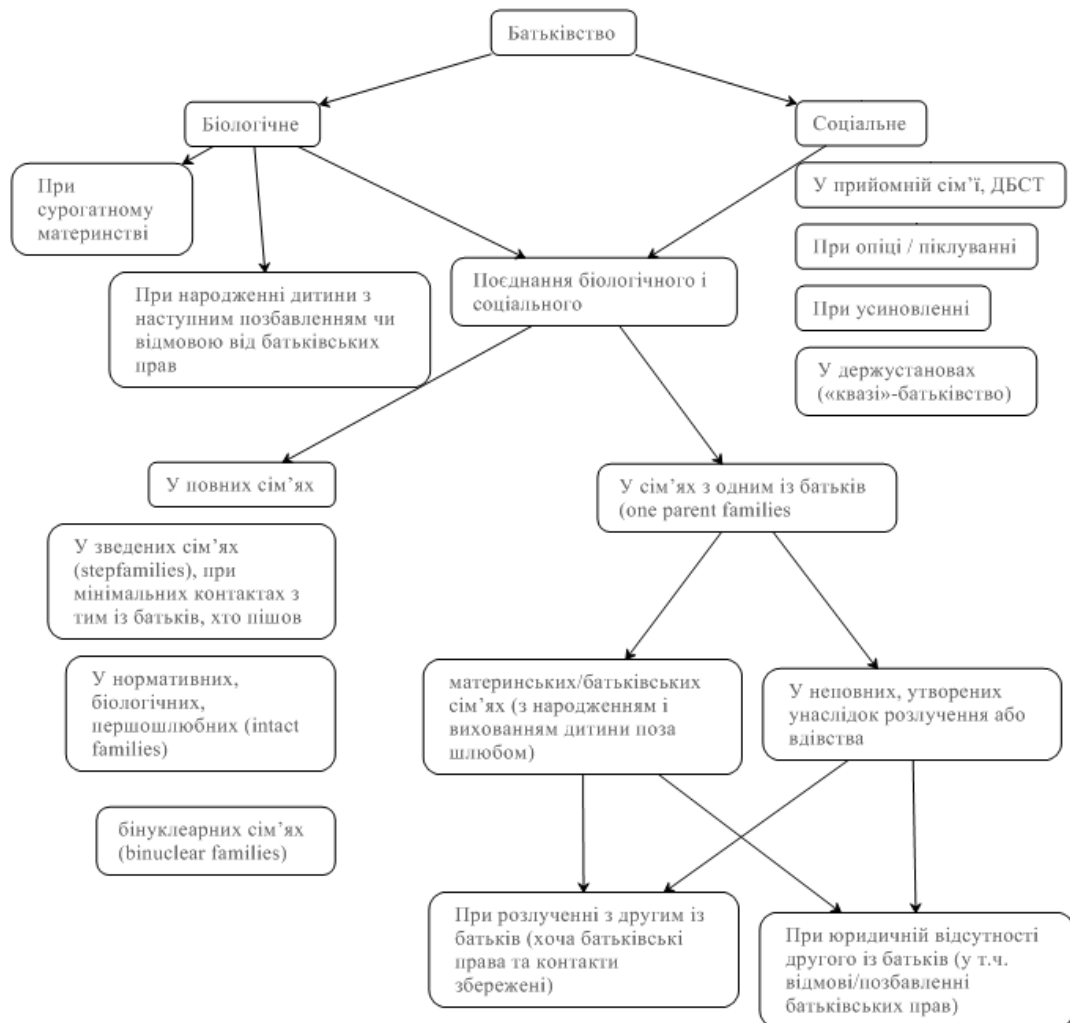

Рис. 1. Типи батьківства (за Н. Панкратовою, представлено з адаптацією до вітчизняних реалій)

Згідно з офіційною статистикою, станом на 01.01.2013 р. в Україні проживає 92865 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. У прийомних сім'ях та ДБСТ виховується 11751 дитина-сирота та дитина, позбавлена батьківського піклування. В Україні функціонує 740 ДБСТ, у них виховується 4932 дитини; 3856 прийомних сімей, в яких виховується 6819 дітей [2].

Становлення інституту прийомної сім'ї в Україні дослідники пов'язують з такими етапами:

1) 1998-2000 рр. – започаткування соціального експерименту з утворення прийомних сімей, розробка методик і технологій створення та функціонування прийомних сімей;

2) 2000-2001 рр. – розробка практичних механізмів оформлення і соціального супроводу прийомних сімей та методик підготовки спеціалістів;

3) 2002-2005 рр. – формування інституту прийомної сім'ї, створення інфраструктури соціальної підтримки таких сімей [4].

Зазначимо, що науково-методичні та нормативно-правові основи функціонування сімейних форм влаштування знедолених дітей продовжують удосконалюватися і нині. Певною мірою це пов'язано з виявленням негативних тенденцій, серед яких наявність певної кількості дітей з числа вихованців прийомних сімей та ДБСТ, які потрапляють до притулків. Зокрема, упродовж 2012 р. 60 дітей цієї категорії опинилися у прилуках, що становить 0,8% від загальної кількості вихованців даних закладів у зазначений період [2, с. 44].

З метою виявлення основних проблем у функціонуванні альтернативних форм влаштування знедолених дітей та відповідно проблем соціального батьківства упродовж 2012 р. нами було проведено опитування прийомних батьків та батьків-вихователів (за авторським опитувальником). Дослідженням охоплено 48 прийомних сімей та 3 дитячі будинки сімейного типу Чернігівської області, термін існування яких становить від 1 до 4-х років. Так, результати опитування засвідчили, що основним джерелом інформації про можливість створення прийомної сім'ї або ДБСТ виступили фахівці ЦСССМ (49,6%). Проте слід відзначити й ініціативність самих батьків: на самостійний пошук і звернення до відповідних служб вказали 28,4% респондентів. Певною мірою на розповсюдження даної інформації впливають ЗМІ (16,8%) та сусіди і родичі (5,2%).

Характеризуючи стан фізичного та психічного здоров'я вихованців, більшість прийомних батьків та батьків-вихователів відзначили, що воно знаходиться у межах норми (79%). При цьому вказали, що діти часто хворіють, мають простудні захворювання, загострення хвороб шлунково-кишкового тракту (10,5%), часто бувають неврівноваженими, схильні до негативних вчинків (10,5%). Жоден із респондентів не відзначив, що діти мають складні, невиліковні хвороби, що дає підстави припустити про першочергову орієнтацію батьків та влаштування у сім'ї відносно здорових дітей.

Як відомо, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мають деприваційні порушення у розвитку, причому їх ступінь залежить від терміну перебування у закладі державної опіки. При відсутності зусиль щодо їх компенсації, вони перетворюються у стійкі особистісні порушення і виховати здорову дитину практично неможливо. Тому умови у сім'ї, що взяла на виховання дитину, повинні бути максимально наближені до успішної сім'ї біологічних батьків та відмінні від умов закладу інтернатного типу, де дитина є частиною групи, а дорослі емоційно далекі від неї.

Із бесід з соціальними батьками відомі такі особливості у поведінці та розвитку прийомних дітей: невідповідність біологічного віку дитини психологічному, затримка психічного та соціального розвитку, різка зміна настрою, нехтування особистими речами, низька

відповідальність за свої вчинки, крадіжки, відсутність інтересу до життя, проблеми у взаєминах з біологічними дітьми та ін. Більшість соціальних батьків долають труднощі самостійно, проте вони відзначають, що хотілося б отримувати більш якісну та своєчасну соціально-педагогічну допомогу.

Важливою для розуміння проблем соціального батьківства є оцінка готовності до створення прийомної сім'ї чи ДБСТ. Для з'ясування відповіді на дане питання респондентам було запропоновано оцінити власний ступінь готовності, ступінь готовності рідних та прийомних дітей за п'ятибальною шкалою (5 – максимальна оцінка). Зазначимо, що всі, на думку опитаних, були до цього готовими, причому найбільше – батьки (середній бал – 4,3); дещо менше рідні діти (4,16) та прийомні діти (4,13), що може свідчити як про ретельну роботу фахівців ЦСССДМ при відборі та підготовці кандидатів, так і про «батьківську зрілість», моральну відповідальність прийомних батьків та батьків-вихователів, які змогли підготувати до цього своїх рідних дітей.

Характеризуючи якість власної підготовки до прийомного батьківства, більшість з опитаних вказали на те, що мають достатню практичну й теоретичну підготовку – 52,7%, здобули підготовку вже у процесі функціонування прийомної сім'ї або ДБСТ – 36,8%, мають лише теоретичну підготовку – 10,5%.

Серед джерел поповнення знань та вмінь у сфері взаємодії з прийомними дітьми батьками визначено найголовніші – читання спеціальної літератури (I рангове місце), участь у тренінгах з підготовки батьків-вихователів (II рангове місце). Як видно, поряд із необхідною і важливою підготовкою, що проводиться ЦСССДМ, не менш вагомою для самих батьків є самоосвіта. Вважаємо, що завдяки цьому поєднанню виховний потенціал і відповідно результативність діяльності прийомних сімей та ДБСТ буде лише зростати. Також суттєво впливає на поповнення знань і вмінь в згаданій сфері наявність досвіду виховання рідних дітей (III рангове місце), перегляд спеціальних відеоматеріалів та досвід інших прийомних батьків (IV рангове місце).

Визначаючи потреби, що стоять перед прийомними сім'ями та ДБСТ, нами було запропоновано їх перелік та прохання дати їм оцінку за п'ятибальною шкалою. Так, найбільш актуальними виявилися потреби в інформаційних послугах, роз'ясненні з приводу пільг для вихованців (3,6 балів – I рангове місце), матеріальне забезпечення (3,58 – II рангове місце), побудова конструктивного діалогу з вчителями, вихователями освітніх закладів (3,25 – III рангове місце). Дещо менш актуальною виявилася потреба у спілкуванні з іншими прийомними сім'ями чи ДБСТ (3,17 – IV рангове місце) та потреба у опіці та підтримці з боку спеціалістів соціальних служб (2,18 – V рангове місце). Окрім запропонованих, одним респондентом виділено потребу у підготовці дитини до дорослого життя.

Здійснюючи соціальний супровід прийомних сімей та ДБСТ, спеціалісти ЦСССДМ створюють необхідні умови для повноцінного розвитку та виховання дітей у них. Для цього надаються різні послуги, у тому числі консультативного характеру. Серед тем, що були б цікаві прийомним батькам та батькам-вихователям, найбільш запитуваною виявилася тема необхідності порозуміння і підтримки прийомного батьківства суспільством (57,9%), що може свідчити про настороженість, ворожість оточуючих до даної інституції, пояснення мотивів цих батьків перш за все через матеріальне заохочення держави та ін. Ще однією серйозною темою, що викликає інтерес прийомних батьків, стала тема спілкування прийомних дітей з біологічними батьками (47,4%). Така відповідь пояснюється недостатньою увагою до даної проблеми, відсутністю відпрацьованих технологій для її розв'язання. Менш запитуваними виявилися теми щодо особливостей дітей-сиріт підліткового віку (36,8%), специфіки адаптації прийомних дітей у класному колективі (26,3%) та взаємодії прийомних дітей з рідними (26,3%). Зазначимо, що представлені дані перевищують 100%, оскільки респонденти могли обирати кілька тем, що їх цікавлять.

Загалом участь соціальних служб у житті прийомних сімей та ДБСТ характеризується батьками позитивно (надають необхідну соціальну допомогу і підтримку), проте насторожують відповіді щодо формальної взаємодії або ж надмірного втручання з боку державних служб. Результати аналізу відповідей на це питання представлені на рис. 2. (Сума відсотків перевищує 100, оскільки респонденти назвали 2-3 варіанти).

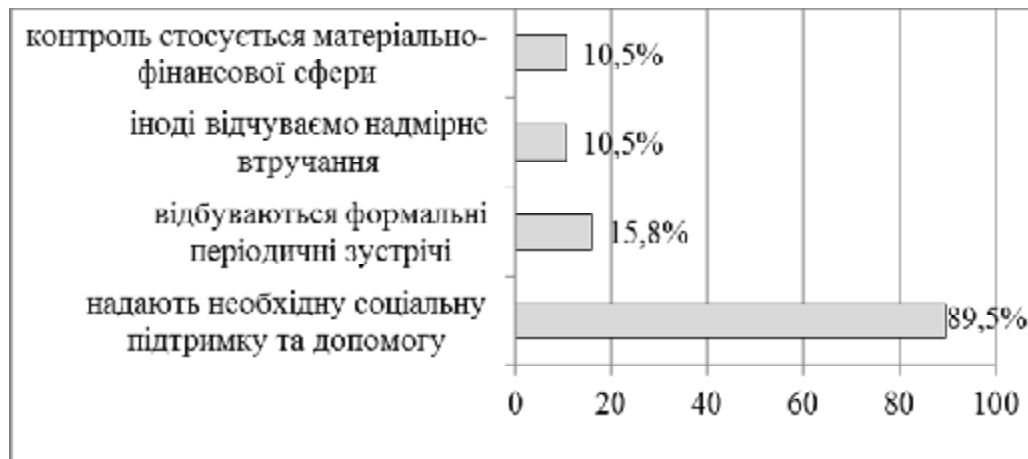

Рис. 2. Участь соціальних служб у функціонуванні прийомних сімей, ДБСТ

Найбільшими труднощами у становленні та розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на українських теренах є недостатньо розроблене

законодавство, підозріле ставлення суспільства до сімей, які беруть на виховання чужих дітей, та уявлення населення про дітей-сиріт як дітей з обтяженою спадковістю (табл.1).

Таблиця 1

**Проблеми становлення та розвитку сімейних форм
влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського
піклування**

№	Проблема	Середній бал оцінювання	Рангове місце
1.	Недостатньо розроблене законодавство	3,47	1
2.	Підозріле ставлення суспільства до сімей, які беруть на виховання чужих дітей	3,43	2
3.	Уявлення населення про дітей-сиріт як дітей з обтяженою спадковістю	3,08	3
4.	Недостатня матеріально-фінансова підтримка державою прийомних сімей та ДБСТ	1,81	4
5.	Недостатня підтримка, соціальний супровід прийомної сім'ї, ДБСТ державними соціальними службами	1,25	5
6.	Забюрократизований механізм створення прийомних сімей, ДБСТ	0,88	6

Проявом осмислення своєї ролі як батьків, соціальних батьків є ставлення до неї. Певну проєкцію ми намагалися виявити, попрохавши у прийомних батьків та батьків-вихователів дати поради іншим прийомним батькам. Так, всі без винятку респонденти радили бути перш за все терплячими, любити дітей. Так чи інакше, діти це відчують, повірять, „відкриють свої серця, і тоді ніякі труднощі не страшні”. У той же час деякі батьки відзначили важливість вимогливості послідовності у процесі виховання. Також батьки акцентували увагу на важливості періоду адаптації дитини, звертали увагу, що „діти часто не довіряють дорослим, але з часом все це мине у результаті хорошого ставлення до них”. Проте деякі батьки закликали до зважених рішень („гарно подумати, чи готові ви до цього фізично, морально та матеріально”, „дитина – не іграшка, треба відповідально ставитись до цього рішення”), попереджали про проблеми взаємодії з оточуючими („можуть виникати труднощі у школі чи іншому колективі, але бесіди з учителями й дітьми можуть цьому зарадити”). У подоланні труднощів прийомні батьки підкреслюють роль атмосфери сім'ї, характери членів сім'ї.

Таким чином, соціальне батьківство – це явище, обумовлене вихованням у сім'ї (або інституції) дитини, не поєднаної з батьками прямими кровними зв'язками. Соціальне батьківство здійснюється при усиновленні, опіці та піклуванні, у прийомних сім'ях та ДБСТ, а також у

зкладах державної опіки дітей-сиріт. Якість соціального батьківства є результатом соціального досвіду особистості, яка приймає дитину у свою сім'ю, а також її становлення (або корекція) відбувається у процесі навчання таких батьків та соціального супроводу сімей.

Як показав аналіз опитування прийомних батьків та батьків-вихователів, власні спостереження, проблемними зонами для соціальних батьків часто є такі:

- психологічна сумісність прийомних дітей, батьків-вихователів та біологічних дітей;
- особливості розвитку рідних дітей в умовах прийомної сім'ї чи ДБСТ сім'ї, їхнє емоційно-особистісне благополуччя;
- виникнення у батьків розчарування унаслідок незадоволеності результатами своєї виховної діяльності;
- перебудова сімейних стосунків, нормативна криза, зумовлена появою нового (або кількох) члена сім'ї;
- формальна взаємодія з соціальними службами, не завжди своєчасна соціально-педагогічна допомога.

Перспективи існування ефективного соціального батьківства вбачаємо у подальшій розробці технології підготовки та перепідготовки прийомних батьків та батьків-вихователів, удосконаленні соціального супроводу прийомних сімей, ДБСТ, організації та підтримці супервізійних груп самопомоги таких сімей. Окрім того, для подальшого розповсюдження соціального батьківства необхідно організувати комплекс заходів: зробити заклади інтернатного типу більш відкритими, проводити там різні семінари-тренінги для майбутніх соціальних батьків, розміщувати соціальну рекламу, статті у ЗМІ задля того, щоб зруйнувався стереотип про вихованців сирітських закладів та змінилася громадська думка про соціальне батьківство як засіб збагачення.

Хочемо звернути увагу, що соціальне батьківство щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, також реалізується у державних закладах опіки (так зване „квазібатьківство”). Саме з таких позицій має відбуватися вивчення та моделювання соціально-виховного середовища у зазначених інституціях, де соціальними батьками фактично виступають вихователі, у чому автор вбачає *перспективи подальших досліджень*.

Список використаної літератури

- 1. Гурко Т. А.** Родительство: социологические аспекты. – М. : Центр общечеловеческие ценностей, 2003. – 164 с.
- 2. Захист** дітей, які потребують особливої уваги суспільства: стат. зб. / [відп. за вип. І. В. Калачова]. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 78 с.
- 3. Енциклопедія** для фахівців соціальної сфери / [за ред. І. Д. Звереві]. – К., Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
- 4. Коваленко А.** Приймна сім'я як одна з можливостей забезпечення

права дітей-сиріт на виховання в родині [Електронний ресурс] / А. Коваленко. – Режим доступу: library.udpu.org.ua/...silsk.../visnuk_15.pdf

5. Крамчанинова Н. В. Социальное сиротство в современном российском обществе: факторы распространения, риски, пути сокращения масштабов : автореф. дисс. на соискание учёной степени канд. социол. наук : спец. 22.00.04 „Социальная структура, социальные институты и процессы” / Н. В. Крамчанинова. – Краснодар, 2012. – 31 с.

6. Овчарова Р. В. Психологическое сопровождение родительства / Р. В. Овчарова. – М. : Изд-во Института Психиатрии, 2003. – 319 с.

7. Панкратова Н.В. Социальный и биологический аспект родительства / Н. В. Панкратова // СОЦИС. – 2006. – 10. – С. 116-123.

8. Панкратова Н. В. Социальное родительство в современном российском обществе: институциональные основы и перспективы развития : автореф. дисс. на соискание учёной степени канд. социол. наук : спец. 22.00.04 „Социальная структура, социальные институты и процессы” / Н. В. Панкратова. – М., 2008. – 24 с.

9. Соколюк Н. В. Гендерные отношения в сфере родительства: история и современность / Н. В. Соколюк // Вестник Тихоокеанского государственного экономического университета. – 2009. – №1. – С.88-104.

Махоткіна Л. Б. Проблеми соціального батьківства в Україні

Автором зроблено спробу виявлення сутності соціального батьківства. Так, соціальне батьківство становить сукупність інституційних параметрів (специфічних соціальних ролей, нормативних приписів культури і т.д.) і повсякденних практик, що реалізуються у сім'ях, де один або обидва батьки не пов'язані з дитиною/дітьми біологічною спорідненістю. На основі аналізу опитування прийомних батьків та батьків-вихователів, проведеного в Чернігівській області, визначено головні проблеми та перспективи розвитку соціального батьківства. Серед основних проблем можна виділити наступні: психологічна несумісність з дітьми-сиротами та соціальними батьками, з біологічними батьками, особливості розвитку рідних дітей в умовах прийомної сім'ї чи ДБСТ сім'ї, їхнє емоційно-особистісне благополуччя, виникнення у батьків розчарування унаслідок незадоволеності результатами своєї виховної діяльності, формальна взаємодія з державними органами тощо.

Ключові слова: батьківство, соціальне батьківство, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, соціальний супровід.

Махоткина Л. Б. Проблемы социального родительства в Украине

Автором осуществлено попытку выявить сущность социального родительства. Так, социальное родительство – это совокупность институциональных параметров (специфических социальных ролей, нормативных предписаний культуры и т. д.) и повседневных практик,

реализуемых в семьях, где один или оба родителя не связанные с ребенком / детьми биологической сродством. На основе анализа опроса приемных родителей и родителей-воспитателей, проведенного в Черниговской области, определены основные проблемы и перспективы развития социального родительства. Среди основных проблем можно выделить следующие: психологическая несовместимость с детьми-сиротами и социальными родителями, с биологическими родителями, особенности развития родных детей в условиях приёмной семьи или ДДСТ, формальное взаимодействие с государственными органами и т.п.

Ключевые слова: родительство, социальное родительство, приёмная семья, детский дом семейного типа, социальное сопровождение.

Makhotkina L. B. The Problems of Social Parenthood in Ukraine

The author has made the attempt to define the essence of social parenthood. So social parenthood is totality of institution parameters (specific social roles, normative directions of culture and so on) and daily practice, which realized in families, where one or both of parents are not related with the child by biological links. The social parenthood puts into practice with adoption, guardianship, solicitude, in foster families, children's homes of family type and in institutions of state care by orphans. The quality of social parenthood is a result by social experience of the person, which takes a child in her family. By the way its formation is come in process of parents' studies and social maintenance these families.

On the basic of foster parents' questionnaire, which was realized in Chernigiv region, the main problems were determined, such as: psychological compatible with orphans, social parents, native children; peculiarity of native children's development in foster family or children's home of family type; parents' disappointment as for results of them upbringing activity; reorganization the family relations, normative crisis influenced by appearance of a new (or several) family member; formal interaction with state social organizations. The author makes accent that social parenthood is realized in boarding schools for orphans (quasiparenthood) and in such positions she plans to model the social and upbringing environment.

Key words: parenthood, social parenthood, foster family, children's home of family type, social maintenance.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2014 р.

Прийнято до друку 28.02.2014 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Гаміна Т. С.